

درس کلام استاد ربانی

۹۹/۰۴/۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

« فهرست دروس

موضوع: حقیقت جهنم

رابطه عینیت مجازات و اعمال (تجسم اعمال)

دیدگاه قائلین به این دیدگاه

همان طور که در پایان گفتار قبل بیان شد یکی از نظریات درباره چگونگی کیفرها و پاداش های اخروی بیان شده این است که رابطه اعمال انسان با مجازات های اخروی رابطه عینیت است . نه از قسم اول است که قراردادی و اعتباری باشد و نه رابطه علی و معلولی است که از قسم دوم باشد.

رابطه عینیت به این معنا است که اعمال نیک و بد انسان در دنیای دیگر به صورتی ظاهر خواهد شد. اگر عمل نیک باشد، صورت اخروی آن بهشت و پاداش های آنجا است و اگر عمل شر و بد باشد، صورت آن جهنم و آتش و عذاب های آن خواهد بود. این صورت ها همراه عمل است اما در این دنیا آن صورت را نمی تواند ببیند و تنها صورت اخروی آن را می بیند . پرده ها که کنار رفت، صورت ملکوتی آنها را به او نشان می دهند.

این نظریه که از آن با عنوان «تجسم اعمال و تجسم ملکات» یاد می شود طرفداران بسیاری دارد و افراد برجسته ای آن را برگزیده و با استناد به آیات و روایت قرآن آن را تایید کرده اند. به

حوزه علمیه قم

مسجد اعظم

قم

مدرسه فیضیه

مدرسه خان

مدرسه آیت الله گلپایگانی

سایر مدارس

فقه معاصر

تفسیر

رجال

دروس به زبان عربی

دروس سطوح عالی

حوزه علمیه نجف

نجف

حرم امیرالمؤمنین (ع)

مساجد

حوزه علمیه مشهد

مدرسه آیت الله خویی

سایر مدارس مشهد

تفسیر و نهج البلاغه

سایر حوزه ها

شهرستانها

کربلا

بیروت

دمشق

داکار (آفریقا-سنگال)

قطیف و احساء

کابل

سایر موضوع ها

کلام و فلسفه

طب در روایات

بزرگان معاصر

تقریر عربی درس ها

راهنما

تقریر نویسی

مشکلات

ثبت نام

ثبت نام

ویرایش اطلاعات

نرم افزارها

پخش زنده- کامپیوتر

پخش زنده- اندروید

آرشیو مدرسه فقاها

دلیل اهمیت بحث ابتدا سخنان برخی از شخصیت‌هایی که این نظریه را بیان کرده‌اند بیان کرده و سپس به بررسی آنها می‌پردازیم.

شیخ بهایی

شیخ بهایی از طرفداران این دیدگاه در کتاب اربعین در شرح حدیث ۳۹ این بحث را بیان کرده می‌گوید: آنچه این حدیث متضمن آن است و اینکه عمل در نشئه اخروی متجسم می‌شود و قرین انسان در آنجا می‌شود در روایات فراوانی از طرق شیعه و اهل سنت وارد شده است. وی سپس این روایت را از قیس بن عاصم نقل می‌کند که وی با جمعی خدمت پیامبر خدا (ص) رسید و درخواست سخنی سودمند نمود. ای قیس با زندگی مرگ و با دنیا آخرت است و برای هر چیزی رقیبی است و هر چیزی حساب‌گری دارد و هر اجلی کتابی دارد. تو هم چاره‌ای نداری که قرینی برای خود برگزینی. آن قرین با تو دفن می‌شود در حالی که تو مرده و او زنده هستی. اگر آن همنشین کریم باشد تو را اکرام کرده و اگر پست باشد تو را اذیت می‌کند. اکنون که چنین است او را همنشین صالحی قرار ده زیرا اگر صالح باشد با او انس پیدا می‌کنی. بعد پیامبر فرمود: آن همنشین همان فعل تو است.

قیس بن عاصم از پیامبر (ص) خواست تا آن را به صورت نظم در آورد و پیامبر هم آن به حسان بن ثابت داد و او به شعر در آورد. شیخ بهایی سپس می‌فرماید بعضی از اصحاب اهل معرفت گفته‌اند مارها و عقرب‌ها و آتش‌هایی که در قیامت ظاهر می‌شود، عین همان کارهای ناروا هستند و اخلاق مزوم و عقاید باطل هستند که در نشئه آخرت به این صورت ظاهر شده‌اند و این صورت و چهره را یافته‌اند کما اینکه در نقطه مقابل روح و ریحان و بهشت همان اعتقادات صالحه و اعمال نیک است که در نشئه آخرت به این صورت درآمده‌اند. یک حقیقت به خاطر اختلاف

مواطن صورت های مختلفی می یابد و در هر موطنی چهره و لباس ویژه ای دارد.

وی سپس می فرماید: آیه شریفه ﴿يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَ إِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ [۱] بیان همین عالم است. اعمال ناروا و اعتقادات نادرست بر آنها احاطه دارد و این ها همان جهنمی است که کافر را احاطه کرده است و در نشئه دیگر به صورت اخروی خود نمایان می شود. یا آیه ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا﴾ [۲] بیان گر آن است که کسی که مال یتیم را می خورد هم اکنون آتش می خورد اما متوجه نیست. آیه ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَ مَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَ بَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَ يُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَ اللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾ [۳] نیز بیان گر تجسم اعمال است. آیه ﴿الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ [۴] نیز بیان گر آن است که مجازات اخروی عین همان عمل است که به فرد داده می شود.

مرحوم بهایی سپس می فرماید مساله تجسم اعمال در روایات نیز فراوان آمده است. از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که فرمود: «الَّذِي يَشْرَبُ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ فَإِنَّمَا يُجْرَجُ فِي جَوْفِهِ نَارَ جَهَنَّمَ» و نیز فرمود: «الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [۵]

صدرالمتالهین

وی در تفسیر سوره یس، آیه ۵۴ این دیدگاه را بیان کرده [۶] می گوید: این آیه و نظائر آن نصوصی آشکار و براهینی روشن هستند که پاداش و کیفر در سرای آخر، عین همان اعمال حسنه و سیئه است که فرد انجام داده است. آنچه لذت آور است و آنچه دردآور است در آخرت، نفس اعمال و صورت های آنان است، کما اینکه پیامبر اکرم (ص) فرمود: «انما هی اعمالکم ترد

علیکم» [۷] و اینکه فرمود: «ان الجنة قيعان و ان غرسها سبحان

الله»: سرزمین بهشت بیابانی است و گیاهی در آن نیست و درخت

هایی که در آن غرس می شود سبحان الله است. آیه

﴿يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَ إِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ [۸] نیز

بیان گر تجسم اعمال است. مجازات الهی که به فرد می رسد از

باب انتقامی که منتقمی که از غیر جانب انسان به او برسد نیست

بلکه اعمال خود فرد است که به او می رسد. عذاب ها نیز اموری

خارج از ذات انسان ها نیستند. اعمال قبیحی که در دنیا انجام

داده اند به واسطه آن نیت بدی که داشته اند، به صورت ملکه

راسخ در دل آنها در آمده است و باعث شده از مسیر اصلی

منحرف شود. این اعمال قبیح، افکار باطلی را به وجود می آورد و

فرد را عذاب و رنج می دهد. اگر برای انسان شقی و فاجر ممکن

بود که باطن خود را مشاهده کند می دید که گویا باغ وحشی از

شیاطین و درنده ها و وحوش را حمل می کند. اینها همان اخلاق

رزيله ای است غضب و حسد و شهوت .. تمثیل به آن درنده ها

پیدا کرده اند. و اینها همین ها هستند که همواره او را می درند و

به او حمله می کنند. اما فرد شقی از دیدن آنها محروم است .

اگر حجاب برداشته شود و پرده کنار رود و در قبر گذاشته شود

اینها را مشاهده می کند و می بیند و این صورت ها متناسب با آن

اعمال است که فرد انجام داده است. این درنده ها همان صفات

خود فرد است که اکنون با او همراه است و صورت های آنها در

آن سرا برای او نمایان می شود. اینجا است که می گوید: ﴿حَتَّى

إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَ بَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ﴾

[۹] . او می خواهد از آنها فرار کند اما مگر می شود کسی از

خودش فرار کند و چنین کاری معقول نیست.

اعمال حسنه ای که از اهل سعادت صادر می شود نیز همین

گونه است. اینها به صورت بهشت و حور و باغ ها ظاهر می شوند.

حقیقت این صور با انسان موجود است و در نهاد اوست . در
قیامت این صورت های پنهان برای او مشهود می شود. ﴿فَلَا تَعْلَمُ
نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [۱۰]

[۱] عنکبوت/سوره ۲۹، آیه ۵۴.

[۲] نساء/سوره ۴، آیه ۱۰.

[۳] آل عمران/سوره ۳، آیه ۳۰.

[۴] غافر/سوره ۴۰، آیه ۱۷.

[۵] بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۷، ص ۲۲۹.

[۶] تفسیر القرآن الکریم، صدرالمتالیهین، ج ۵، ص ۲۲۱.

[۷] بحارالانوار، ج ۳، ص ۹۰.

[۸] عنکبوت/سوره ۲۹، آیه ۵۴.

[۹] زخرف/سوره ۴۳، آیه ۳۸.

[۱۰] سجده/سوره ۳۲، آیه ۱۷.

